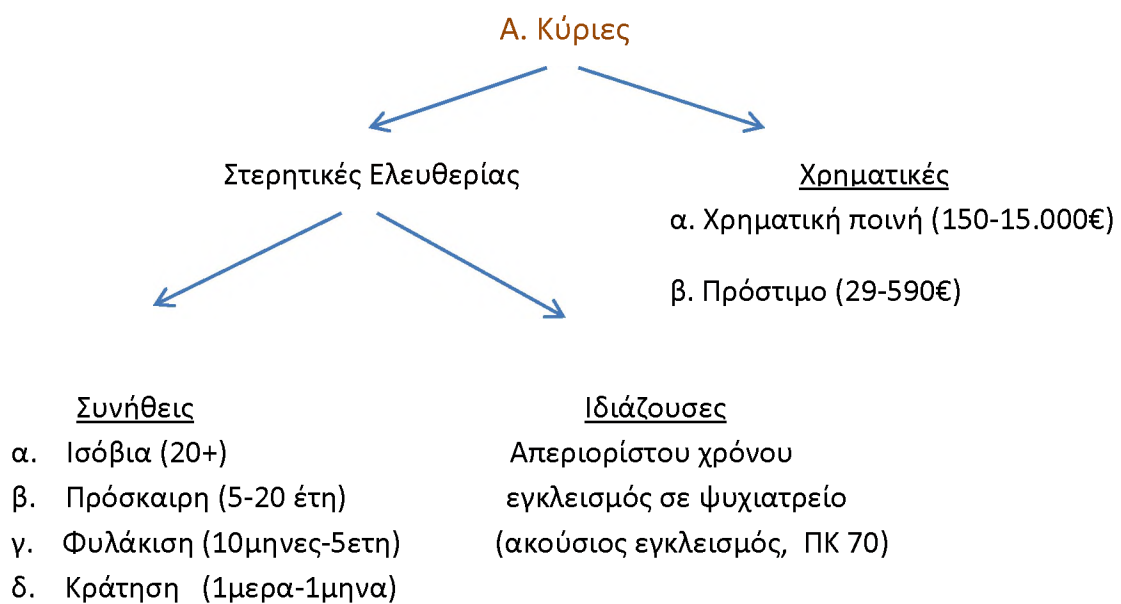

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Ποινές

B. Παρεπόμενες

- α. Στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων
- β. Απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος
- γ. Δημοσίευση καταδικαστικής απόφασης (π.χ. σε εφημερίδα)
- δ. Δήμευση περιουσίας

2. Είδη Εγκλημάτων

<u>Παραγραφή:</u>			
A. Κακούργημα	→	Κάθειρξη	15-20 έτη
B. Πλημμέλημα	→	Φυλάκιση/ Χρηματική ποινή	5 έτη
Γ. Πταίσμα	→	Κράτηση/ Πρόστιμο	1 έτος

3. Αρχή της Νομιμότητας

Η αρχή της νομιμότητας, βασικότερη στο Ποινικό δίκαιο, αποτελείται από 4 επιμέρους αρχές:

- Αρχή γραπτού νόμου (προφανές)
- Αρχή ρητού νόμου: Η ερμηνεία του νόμου, για την κάλυψη κενού δικαίου, δεν πρέπει να υπερβαίνει το γλωσσικό του νόημα
- Αρχή σαφούς νόμου: Σαφής περιγραφή του εγκλήματος και της ποινής
- Αρχή προηγούμενου νόμου: Απαγόρευση αναδρομικής αυστηροποίησης ποινής

2. ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Τα στοιχεία του Εγκλήματος είναι τα εξής:

- **Πράξη/Παράλειψη**
- **Άδικη**
- **Καταλογιστή στο δράστη**
- **Τιμωρούμενη απ' το νόμο**

Στη συνέχεια θα πάρουμε τα παραπάνω στοιχεία, και θα τα αναλύσουμε ένα-ένα, ξεκινώντας απ' την πράξη/παράλειψη:

Πράξη:

α) Η πράξη ορίζεται ως ανθρώπινη εκούσια συμπεριφορά που μεταβάλλει τον εξωτερικό κόσμο:

- Συμπεριφορά: θετική
- Ανθρώπινη: όχι από ζώο, όχι από ΝΠ
- Εκούσια: πράξη που συνάδει με τη βούληση του δράστη
- Μεταβολή στον εξωτερικό κόσμο: αποτέλεσμα με κοινωνικό νόημα

β) Ως πράξη νοείται και η παράλειψη: Δηλαδή η μη πράξη οφειλούμενης ενέργειας, για αποτροπή δυσμενούς αποτελέσματος. Η παράλειψη είναι δύο ειδών:

- Γνήσια: Περιγράφονται ρητώς στον ΠΚ (π.χ. 307 –παράλειψη λύτρωσης από κίνδυνο ζωής)

Π.χ. Ο Α πνίγεται, κι ο λουόμενος και έμπειρος κολυμβητής Β, που παρακολουθεί το συμβάν από κοντινή απόσταση, ευθύνεται για παράλειψη λύτρωσης του Α.

- Μη γνήσια: Δεν περιγράφονται από το νόμο, αλλά συνίσταται σε «ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ», η οποία με τη σειρά της πηγάζει από:

α. Νόμο

Π.χ. Ο πλοiάρχους που κοιτάζει να σωθεί ο ίδιος, ενώ οι επιβάτες πνίγονται, ευθύνεται για ανθρωποκτονία δια παραλείψεως τελούμενη

β. Σύμβαση -σπάνια περίπτωση

γ. Προγενέστερη Επικίνδυνη Ενέργεια

Π.χ. ο Α τρέχει με ιλιγγιώδη ταχύτητα, και χτυπά τον πεζό Β, όμως εγκαταλείπει τον τόπο του εγκλήματος. Λίγο αργότερα όμως μετανιώνει και επιστρέφει, διαπιστώνοντας ότι ο Β αιμορραγεί. Παρόλ' αυτά, επιβιβάζεται πάλι στο όχημά του και τον αφήνει αβοήθητο, με αποτέλεσμα να πεθάνει σε λίγες ώρες.

3. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ

A. Ανάλογα με τη σχέση πράξεως-αποτελέσματος :

- **Αποτελέσματος:** Γι αυτά τα εγκλήματα απαιτείται επέλευση συγκεκριμένης προσβολής έννομου αγαθού, δηλαδή από συγκεκριμένη πράξη να επέλθει συγκεκριμένο αποτέλεσμα που καταδικάζει η έννομη τάξη. Μεταξύ πράξης και αποτελέσματος υπάρχει πάντα χρονική απόσταση.
Π.χ. ανθρωποκτονία (χρονική διαφορά μεταξύ της πίεσης της σκανδάλης και της επέλευσης του θανάτου. Ενδέχεται να υπάρχει και τοπική διαφορά.)
- **Συμπεριφοράς:** Η έννομη τάξη απαξιώνει συγκεκριμένη συμπεριφορά, χωρίς απαραίτητα να υπάρχει συγκεκριμένο αποτέλεσμα
Π.χ. διγαμία, αιμομιξία, ψευδορκία (ασχέτως αν ο δράστης πέτυχε να παραπλανήσει το δικαστήριο).

B. Ανάλογα με την ένταση της προσβολής:

- **Βλάβης:** Η αντικειμενική υπόσταση πληρούται, όταν τη στιγμή της προσβολής συγκεκριμένου έννομου αγαθού.
Π.χ. Κλοπή: Προσβάλλεται το έννομο αγαθό της ιδιοκτησίας, χωρίς όμως να προσβάλλεται υλικό αγαθό
- **Διακινδύνευσης:** Η αντικειμενική υπόσταση των εγκλημάτων διακινδύνευσης πληρούται όταν προκαλείται μια επικίνδυνη κατάσταση για το προστατευόμενο έννομο αγαθό, του οποίου δεν βλάπτεται η υπόσταση, αλλά διακυβεύεται η δικαίως κατοχυρωμένη ασφάλεια.
Τα εγκλήματα διακινδύνευσης είναι τριών ειδών:
 1. **Συγκεκριμένης:** Το έννομο αγαθό βρέθηκε σε σοβαρό, συγκεκριμένο κίνδυνο.
Π.χ. ΠΚ 306 «όποιος εκθέτει άλλον και έτσι τον καθιστά αβοήθητο, καθώς και όποιος με πρόθεση αφήνει αβοήθητο ένα πρόσωπο που το έχει στην προστασία του ή που έχει υποχρέωση να το διατρέφει και να το περιθάλπει ή να το μεταφέρει, ή ένα πρόσωπο που ο ίδιος το τραυμάτισε υπαίτια, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών».

2. Αφηρημένης: Και να μην υπάρχει κάποιος κίνδυνος, υπάρχει λόγος που καθιστά συγκεκριμένη πράξη έγκλημα.

Π.χ. παραβίαση κόκκινου σηματοδότη

Δυνητικής (αφηρημένης-συγκεκριμένης): Αφηρημένη και δυνατική ύπαρξη κινδύνου για ένομο αγαθό.

Π.χ. ο εμπρησμός του άρθ. 264 περ. β' ΠΚ, όπου προβλέπεται ότι «όποιος με πρόθεση προξενεί πυρκαγιά τιμωρείται [...] με κάθειρξη, αν από την πράξη μπορεί να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο». Εάν, λοιπόν, κάποιος βάλει φωτιά σε κτήριο που βρίσκεται σε μια ερημική περιοχή μακριά από την πόλη και σε ώρα που ξέρει ότι η επιχείρηση δεν λειτουργεί, με αποτέλεσμα από τις φλόγες που περιτυλίζουν ολόκληρο το κτήριο να καεί ζωντανός ένας άστεγος που είχε τρυπώσει στο κτήριο για να κοιμηθεί, η αντικειμενική υπόσταση του εν λόγω εγκλήματος δεν πληρούται.

Γ. Με κριτήριο το αν η αξιόποινη συμπεριφορά έχει αποπερατωθεί ή όχι από την στιγμή που ο δράστης έχει τελέσει την εγκληματική πράξη, διακρίνουμε ανάμεσα σε εγκλήματα στιγμιαία και εγκλήματα διαρκή.

Η διάκριση ανάμεσα σε στιγμιαία και διαρκή εγκλήματα έχει μεγάλη πρακτική σημασία ιδίως:

- α) για την κατάφαση παρούσας επίθεσης στην άμυνα (αυτή επιτρέπεται όσο ακόμη διαρκεί το έγκλημα)
- β) για την τιμώρηση της συναυτουργίας, της άμεσης και της απλής συνέργειας (δεδομένου π.χ. ότι απλή συνέργεια είναι δυνατή «πριν από την τέλεση ή κατά την τέλεση της άδικης πράξης», καθίσταται αξιόποινος για απλή συνέργεια σε παράνομη κατακράτηση ο Α που βοηθά τον Β να ματαιώσει την προσπάθεια του θύματος για απελευθέρωσή του, αφού η συμμετοχική του πράξη λαμβάνει χώρα ενόσω ακόμη διαρκεί το άδικο της κυρίας πράξεως),
- γ) για την θεμελίωση κατ' ιδέαν συρροής εγκλημάτων, και
- δ) για τον χρόνο έναρξης της παραγραφής (ο οποίος ανατρέχει στην αποπεράτωση της πράξης: π.χ. στην παράνομη κατακράτηση η παραγραφή αρχίζει να "τρέχει" από την στιγμή που ελευθερώνεται το θύμα, ενώ αντιθέτως ο αντίστοιχος χρόνος παραγραφής της σωματικής βλάβης δεν αρχίζει από την στιγμή που θα επουλωθούν οι πληγές του θύματος).

Ιδιαίτερη σημασία έχει η ως άνω διάκριση ανάμεσα σε στιγμιαία και διαρκή εγκλήματα κατά το ότι στα μεν στιγμιαία εγκλήματα ισχύει ο κανόνας ότι «η επιγενόμενη κακή πίστη δεν βλάπτει», ενώ στα διαρκή εγκλήματα ισχύει ο ακριβώς αντίθετος κανόνας: Εφόσον η τέλεση των διαρκών εγκλημάτων παρατείνεται για όσο χρόνο διατηρείται η παράνομη κατάσταση, δεν παίζει κανένα ρόλο το γεγονός ότι ο δόλος δεν υπήρχε την στιγμή που δημιουργήθηκε η παράνομη κατάσταση: αρκεί ότι προέκυψε επιγενόμενα, σε χρόνο που διαρκούσε η παράνομη κατάσταση.

Δ. Με κριτήριο την ταυτότητα του δράστη:

- Κοινά: Οποιοσδήποτε μπορεί να τα τελέσει
Π.χ. ανθρωποκτονία
- Ιδιαίτερα: Μόνο άτομα με συγκεκριμένη ιδιότητα μπορούν να τα τελέσουν.
Π.χ. -371 ΠΚ παραβίαση επαγγελματικής εχεμύθιας (γιατρός, δικηγόρος, κληρικός)
- 303 ΠΚ παιδοκτονία (απ' την μάνα)
- Ιδιόχειρα: Μόνο από το συγκεκριμένο δράστη μπορούν να τελεστούν
Π.χ. 345 ΠΚ αιμομιξία

Ε. Ανάλογα με το πόσες πράξεις απαιτούνται για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης:

- **Μονόπρακτα:** Αρκεί μία πράξη
Π.χ. ανθρωποκτονία (πυροβολισμός)
- **Πολύπρακτα:** Αρκούν περισσότερες πράξεις
Π.χ. βιασμός (παράνομη βία και τέλεση συνουσίας)

Η πρακτική σημασία της διάκρισης ανάμεσα σε μονόπρακτα και σε σύνθετα εγκλήματα:

α) Απόπειρα του σύνθετου εγκλήματος, π.χ. του βιασμού, υφίσταται ήδη από την στιγμή που ο δράστης αρχίζει να εκτελεί την πρώτη πράξη, π.χ. την παράνομη βία, όντας αδιάφορο αν έχει προλάβει να εισέλθει στο πεδίο της δεύτερης πράξης, π.χ. της συνουσίας. (Βλ. το αντίστοιχο κεφάλαιο)

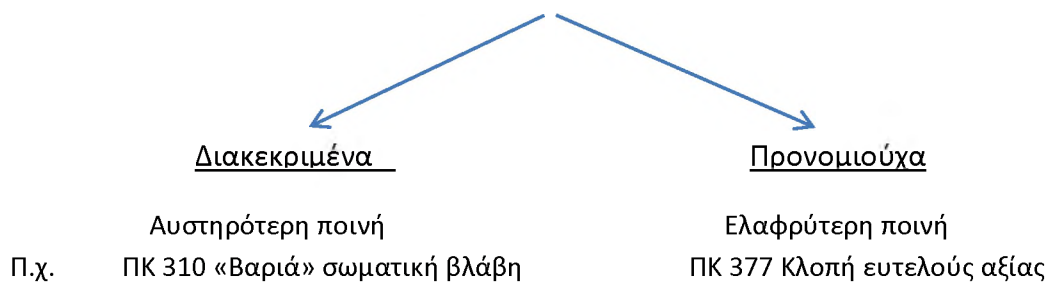
β) Συναυτουργία στο σύνθετο έγκλημα, π.χ. στον βιασμό, υφίσταται για όλα τα πρόσωπα που κατανέμουν τους εγκληματικούς ρόλους τους κατά τέτοιο τρόπο, ώστε π.χ. άλλος να τελεί την σωματική βία και άλλος την συνουσία (κατά συνέπεια, ως συναυτουργός βιασμού τελούμενου με εξαναγκασμό σε συνουσία μπορεί να ενεργεί κάλλιστα και μια γυναίκα!). (βλ. αντίστοιχο κεφάλαιο)

γ) Τα σύνθετα εγκλήματα απορροφούν τα συστατικά τους, δηλαδή τα επιμέρους εγκλήματα απ' τα οποία αποτελούνται. Πρόκειται εδώ, λοιπόν, για φαινομενική κατ' ιδέαν συρροή.

Ο βιαστής δεν θα κατηγορηθεί ταυτόχρονα για βιασμό, παράνομη βία και συνουσία, αλλά μόνο για βιασμό.

ΣΤ. Με κριτήριο αν στην αντικειμενική υπόσταση περιγράφεται ένας, κανένας ή περισσότεροι τρόποι τέλεσης του εγκλήματος.

- **Βασικά εγκλήματα:** Π.χ. ΠΚ 308 σωματική βλάβη
- **Εγκληματικές παραλλαγές:** Έγκλημα που τελεί σε σχέση ειδικότητας με το βασικό έγκλημα.

- **Ιδιώνυμα εγκλήματα:** Εγκλήματα που περιλαμβάνουν στοιχεία από το βασικό έγκλημα, αλλά και στοιχεία αυτοδύναμα:
Π.χ. κλοπή χρήσης ΠΚ 374Α: Τελείται μεν κλοπή, όμως σε αντίθεση με το βασικό έγκλημα, σκοπός δεν είναι η ιδιοποίηση, αλλά η χρήση!

4. ΑΙΤΙΩΔΗΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΡΑΞΗΣ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ

A. Θεωρία Ισοδυνάμου των «όρων»

Όρος: Κάθε περιστατικό και συμπεριφορά, που δεν μπορούμε να σκεφτούμε ότι λείπει, χωρίς συγχρόνως να απολειφθεί το αποτέλεσμα.

Περιορισμοί της Θεωρίας αυτής:

- α. Αποτέλεσμα: Μόνο ό,τι παράγεται από τη δυσμενή μεταβολή συγκεκριμένης κατάστασης.
- β. Ενδιαφέρει αποκλειστικά το αποτέλεσμα, κι όχι αν αυτό θα ερχόταν ούτως ή άλλως και χωρίς την παρεμβολή.

Αδιάφορα δεδομένα: ι) Ιδιοσύσταση θύματος (π.χ. αν είναι καρδιακός)
ιι) Χρονική απόσταση πράξης- αποτελέσματος
iii) Βαρύτητα αιτίας
iv) Αιτιώδης διαδρομή

Το πόσο απαράδεκτα «στενομυαλη» είναι αυτή η θεωρία, κατά τη γνώμη μου μπορεί να φανεί στο εξής παράδειγμα: Ο Α, γρονθοκοπεί το Β, που παθαίνει κατάγμα. Ενώ τον παραλαμβάνει ασθενοφόρο, κι ενώ τον μεταφέρει στο νοσοκομείο, κεραυνός χτυπάει το ασθενοφόρο με αποτέλεσμα ο Β να πεθάνει.

Σύμφωνα με τη θεωρία του «ισοδυνάμου των όρων», ο Α ευθύνεται για το θάνατο του Β, καθώς ο «όρος» δηλαδή το χτύπημα που κατάφερε στο Β, είχε ως αποτέλεσμα να έρθει το ασθενοφόρο, το οποίο χτυπήθηκε από τον κεραυνό (αν δεν τον είχε χτυπήσει, δε θα είχε πεθάνει)

B. Θεωρία «Πρόσφορης αιτίας» (κρατούσα)

Αξιώματα:

-«Το Ποινικό Δίκαιο πρέπει να τιμωρεί του ανθρώπους για όσα κάνουν, κι όχι για όσα φέρνει η τύχη»

-«Προκαλούντες αιτιωδώς το αποτέλεσμα, είναι οι όροι, που αν απαλειφθούν, οδηγούν στην εν γένει απάλειψη του αποτελέσματος, αλλά ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΙΚΑΝΟΙ ΝΑ ΠΑΡΑΓΟΥΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΙΣΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ»

Στο προηγούμενο παράδειγμα, βάσει αυτής της θεωρίας, ο Α δε φέρει καμία ευθύνη για το θάνατο του Β, παρά μόνο για χρήση βίας.

ΤΕΛΕΙΩΣΑΜΕ ΜΕ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΠΟΥ ΉΤΑΝ Η «ΠΡΑΞΗ» ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΕΞΕΤΑΖΟΥΜΕ ΤΟ «ΑΔΙΚΟ» ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

5. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΣ

«Αντικειμενικός Καταλογισμός» ορίζεται ακριβώς η στενή σχέση μεταξύ της δημιουργίας αναπότρεπτου κινδύνου για συγκεκριμένο έννομο αγαθό, με την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος.

A. Θεωρία Επιτρεπόμενης Διακινδύνευσης:

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, χαράζονται τα όρια του αντικειμενικού καταλογισμού. Το Ποινικό Δίκαιο οφείλει να ανέχεται ορισμένες συμπεριφορές, οι οποίες θα μπορούσαν κάποια στιγμή να δημιουργήσουν κινδύνους για διάφορα έννομα αγαθά.

Π.χ.: Δεν υφίσταται «αντικειμενικός καταλογισμός» για τον ανιψιό που προτρέπει τον πλούσιο θείο του να ταξιδέψει αεροπορικώς, με την κρυφή ελπίδα να πέσει το αεροπλάνο ώστε να τον κληρονομήσει, στην περίπτωση που το αεροπλάνο όντως πέφτει.

Οι κακές σκέψεις που έχει ο ανιψιός στο πίσω μέρος του μυαλού του δεν καθιστούν την συμπεριφορά του περισσότερο επικίνδυνη. Επομένως, δεν μπορεί να γίνει λόγος για συμπεριφορά που αποδοκιμάζεται από το Δίκαιο.

B. Θεωρίες εξειδίκευσης Αντικειμενικού Καταλογισμού:

1. Θεωρία επιτάσεως του Κινδύνου:

- Είναι αντικειμενικώς καταλογιστή η ανεπίτρεπτη επαύξηση του κινδύνου για έννομο αγαθό.

Π.χ. Ο δράστης πυροβολεί για να σκοτώσει το θύμα, αυτό μεταφέρεται τραυματισμένο στο νοσοκομείο και τελικά πεθαίνει από πυρκαϊά που ξεσπά εκεί.

2. Θεωρία προστατευτικού σκοπού του Κανόνα Δικαίου

-Το αποτέλεσμα της προσβολής έννομου αγαθού από παράνομη συμπεριφορά πρέπει να συμβαδίζει με το αγαθό που προστατεύει ο οικείος ΚΔ.

Π.χ. η απαγόρευση ανάπτυξης υπερβολικής ταχύτητας έχει θεσπιστεί για την αποτροπή ατυχημάτων εξ αυτού του λόγου, κι όπως έχει κριθεί, όχι για να αποσοβήσει τυχόν έμφραγμα οδηγού που είδε το επιταχυνόμενο όχημα να κινείται προς το μέρος του

3. Θεωρία απαγόρευσης αναδρομής

- Καμία σχέση μ' όσα εκτέθηκαν παραπάνω («Εισαγωγικά → 3. Αρχή Νομιμότητας»)

Η θεωρία αυτή πρεσβεύει ότι για τον καταλογισμό ποινικής ευθύνης απαγορεύεται να αναδράμουμε στον προκαταρκτικό, εξ αμελείας τιθέμενο όρο, εφόσον ακολουθεί η εκ προθέσεως ενέργεια ενός ελευθέρως και συνειδητώς δρώντος τρίτου προσώπου.

Παράδειγμα: Ο θάνατος ενός θαμώνα ταβέρνας δεν είναι αντικειμενικά καταλογιστός στον κυνηγό εκείνον, ο οποίος κρέμασε την οπλισμένη καραμπίνα του στην ιματιοθήκη μιας ταβέρνας, χωρίς να ενδιαφερθεί περαιτέρω, με απο-τέλεσμα να αρπάξει το όπλο κάποιος πελάτης, την ώρα που έχει ανάψει καβγάς ανάμεσα σ' αυτόν και σε άλλον θαμώνα, και να πυροβολήσει θανάσιμα τον τελευταίο.

6. ΛΟΓΟΙ ΑΡΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΔΙΚΟΥ

Σύμφωνα με το ελληνικό ποινικό δίκαιο, μία πράξη δεν είναι άδικη, και ως εκ τούτου δεν τιμωρείται ως έγκλημα στις παρακάτω περιπτώσεις, που θα αναλυθούν:

- A) Προσταγή
- B) Άμυνα
- Γ) Κατάσταση ανάγκης
- Δ) Σύγκρουση καθηκόντων
- E) Συναίνεση του παθόντος

A. ΠΡΟΣΤΑΓΗ

Για να αρθεί το άδικο λόγω προσταγής, θα πρέπει σωρευτικά να ισχύουν τα εξής:
Η προσταγή να είναι: α) σαφής

β) στα πλαίσια ιεραρχικής σχέσης

γ) επιτακτική

δ) να περιβάλλεται από νόμιμο τύπο

Δηλαδή να είναι → Τυπικά Νόμιμη – Ουσιαστικά παράνομη

B. ΑΜΥΝΑ

Η άμυνα έχει χαρακτηριστεί ως το «ιερότερο δικαίωμα του ανθρώπου». Άμυνα δεν σημαίνει παραχώρηση στον αμυνόμενο εξουσίας να τιμωρήσει τον επιτιθέμενο. Συνεπώς, άμυνα δικαιολογείται μόνο για την αντιμετώπιση παρούσας επιθέσεως και μόνο όταν η υπεράσπιση του αμυνόμενου είναι αναγκαία για την απόκρουση της επιθέσεως

Στοιχεία Άμυνας:

1) Για να υπάρχει άμυνα, πρέπει κατ' αρχάς να υπάρχει **ΕΠΙΘΕΣΗ**:

-Από άνθρωπο, εκούσια και πραγματική

-Κι από παράλειψη

-Παρούσα (δες πάνω, «Διακρίσεις Εγκλημάτων, αριθμός Γ)

-Άδικη

Παράδειγμα μη πραγματικής επίθεσης:

Ο Α, για να κάνει πλάκα στον φίλο του Β, την ώρα που ο δεύτερος πραγματοποιεί τον συνηθισμένο του περίπατο στο κοντινό άλσος, πηγαίνει αιφνιδιαστικά από πίσω

του, τον πιέζει δυνατά με τον δείκτη του χεριού του, σαν να πρόκειται για κάννη από όπλο, και του λέει: «Κοίτα μόνο μπροστά, τα λεφτά σου ή πυροβολώ». Ο Β αντιδρά αστραπιαία και, αφού βγάζει το μαχαίρι από την τσέπη του, το καρφώνει στον ώμο του Α, προκαλώντας το θανάσιμο τραυματισμό του.

Αυτή η περίπτωση μπορεί να εξεταστεί μόνο στα πλαίσια κατάστασης ανάγκης, γιατί η επίθεση δεν είναι πραγματική.

Άμυνα από «παράλειψη»

Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, επίθεση μπορεί να συνιστά και μια παράλειψη, οπότε, αμυνόμενος κάποιος, μπορεί να εξαναγκάσει τον παραλείποντα να προβεί στην πράξη για την οποία έχει υποχρέωση. Παράδειγμα: Ο Α, που δεν ξέρει κολύμπι, εξαναγκάζει με την απειλή περιστροφού τον Β, δεινό κολυμβητή και πατέρα του παιδιού που πνίγεται, να βουτήξει στο νερό και να το βγάλει έξω.

Παράδειγμα παρούσας επίθεσης:

Όποιος και για όσο χρόνο (ακόμη και επί 8 χρόνια!) κατακρατείται παρανόμως μπορεί να αμύνεται με όλα τα αναγκαία μέσα.

2) Η ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

α) Οπωσδήποτε αναγκαία

β) Καταλληλότητα αμυντικής πράξης (ηπιότερη)

Δηλαδή, δε χωράει άμυνα, στην περίπτωση αυτού που πυροβόλησε και θανάτωσε αυτόν που του επιτέθηκε με στυλό, ειδικά όταν μπορούσε να αμυνθεί με ηπιότερο τρόπο, π.χ. με τα χέρια.

3) Λόγοι ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΑΜΥΝΑΣ:

α) Όταν η επίθεση είναι ασήμαντη

β) Όταν η επίθεση προκλήθηκε από τον (μετέπειτα) αμυνόμενο

Π.χ.: Ο Α βρίζει χυδαία τον ευερέθιστο Β, προκειμένου με αυτόν τον τρόπο να τον εξωθήσει σε βίαιη συμπεριφορά και, ακολούθως, να τον αποκρούσει π.χ. μαχαιρώνοντάς τον.

γ) Όταν ο αμυνόμενος είναι πρόσωπο εγγυητής (οικογενειακές διαφορές)

4) Υπέρβαση Άμυνας (23 ΠΚ)

α) Κατά χρόνο

Π.χ: Ο Α δίνει και μια δεύτερη γροθιά στον επιτεθέντα Β, παρότι αυτός έχει τεθεί νοκ-άουτ (δεν υπάρχει πλέον επίθεση), ή του δίνει την γροθιά την ώρα που ο Β προθερμαίνεται για να τον χτυπήσει (δεν υπάρχει ακόμη επίθεση – “πρόωρη άμυνα”).

β) Κατ’ ένσταση (υπέρβαση αναγκαίου μέτρου – βλέπε παράδειγμα πιο πάνω)

γ) Νομιζόμενη άμυνα

---Ο δράστης που υπερβαίνει τα όρια νόμιμης άμυνας θα τιμωρηθεί με ποινή ελαττωμένη, αν η υπέρβαση έγινε από πρόθεση. Η εξήγηση γι’ αυτήν την ηπιότερη τιμώρηση είναι προφανώς το μειωμένο άδικο που συνεπάγεται η κατάσταση της άμυνας.

Γ. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΓΚΗΣ

Ακολουθώντας την λεγόμενη “διακρίνουσα θεωρία”, ο Ποινικός μας Κώδικας διακρίνει τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες θυσιάζεται ένα “κατώτερο αγαθό”, προκειμένου να σωθεί ένα “ανώτερο αγαθό” από τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες θυσιάζεται κάποιο αγαθό, προκειμένου να σωθεί ένα άλλο, “ίσο” κατ’ είδος και σπουδαιότητα. Ο άδικος χαρακτήρας της πράξης αίρεται μόνο στις πρώτες, ενώ στις δεύτερες αίρεται ο καταλογισμός στην ενοχή. Συνεπώς, ο Ποινικός μας Κώδικας γνωρίζει δύο είδη καταστάσεως ανάγκης: Την κατάσταση ανάγκης που αποκλείει το άδικο (άρ. 25 ΠΚ), στην οποία ο νομοθέτης αρνείται την απαξία που στιγματίζει την άδικη πράξη, και την κατάσταση ανάγκης που αποκλείει τον καταλογισμό (άρ.32 ΠΚ), στην οποία ο νομοθέτης αρνείται την μομφή που στιγματίζει τον καταλογιστώς πράξαντα.

Εδώ θα εξετάσουμε το άρθρο 25:

1) Η «κατάσταση κινδύνου» συνίσταται σε:

α) Κίνδυνο :

Ως κίνδυνος ορίζεται μια κατάσταση, στο πλαίσιο της οποίας γίνεται πρόβλεψη ότι δεν είναι απίθανο, με βάση την αναμενόμενη πορεία των πραγμάτων να προκληθεί βλάβη σ' ένα έννομο αγαθό. Σύμφωνα με μία άποψη δεν απαιτείται η υψηλή πιθανολόγηση, αλλ' αρκεί «και ένας κίνδυνος με μικρή πιθανολόγηση της τάξεως λ.χ. του 10% ή και λιγότερο»· όμως ένας μικρού βαθμού κίνδυνος θα συνεκτιμηθεί κατά την στάθμιση της αξίας του σωζόμενου και του θυσιαζόμενου αγαθού.

Π.χ. Ο Α για να αποκρούσει την επίθεση του Β αρπάζει το ακριβό μπαστούνι του αμέτοχου Γ, με το οποίο χτυπά τον Α, αλλά από το χτύπημα σπάει το μπαστούνι, είτε και επιθέσεις ζώων, φυσικές καταστροφές ή ατυχήματα (πυρκαϊά)

β) Παρόντα κίνδυνο:

Παρών θεωρείται όχι μόνο ο κίνδυνος που έχει ήδη ενεργοποιηθεί (η σύζυγος του επιτιθεμένου σπρώχνει και τραυματίζει θανάσιμα την πεθερά της, προκειμένου να μπορέσει να διαφύγει), ούτως ώστε η προσβολή του εννόμου αγαθού να έχει αρχίσει να συντελείται, αλλά και εκείνος που υπολογίζεται ότι θα οδηγήσει άμεσα στην επέλευση της βλάβης. Εδώ υπάγεται όχι μόνο ο κίνδυνος της στιγμής, π.χ. το παιδί που έπεσε στο νερό θα πνιγεί, αν δεν του παρασχεθεί αμέσως βοήθεια, αλλά και ο κίνδυνος που μπορεί “ανά πάσα στιγμή” να εξελιχθεί σε βλάβη του εννόμου αγαθού. Σύμφωνα, με την παγίως αναγνωριζόμενη άποψη, ως παρών κίνδυνος πρέπει να λογισθεί και ο διαρκής κίνδυνος εν ευρεία εννοία, ήτοι ο κίνδυνος που αναμένεται να οδηγήσει μετά από την παρέλευση κάποιου χρονικού διαστήματος (στο μέλλον!). Παράδειγμα: Η σύζυγος του τυρράνου.

γ) Ανυπαίτιο κίνδυνο

βαριέμαι να γράφω το καταλαβαίνεις και μόνος/η

2) Η σωστική πράξη:

Η διασωστική πράξη μπορεί να στρέφεται είτε κατά της ίδιας της πηγής του κινδύνου είτε κατά αμέτοχων τρίτων

Επιπλέον, όταν ο κίνδυνος μπορεί να αποτραπεί διά της φυγής, έστω κι αν συνδέεται με μικροπροσβολές, τότε αυτή είναι η λύση που πρέπει να ακολουθηθεί και όχι –όπως αντιθέτως συμβαίνει στην άμυνα– η παραμονή στον τόπο του κινδύνου.

Παράδειγμα: Όποιος δέχεται επίθεση σκύλου και μπορεί να του ξεφύγει πηδώντας έναν φράχτη, δεν επιτρέπεται να εξουδετερώσει τον σκύλο πυροβολώντας τον.

Για να είναι δικαιολογημένη η διασωστική πράξη, θα πρέπει, όπως αξιώνεται ρητά από τον νομοθέτη, η προκληθείσα βλάβη να είναι «σημαντικά κατώτερη κατά το είδος και τη σπουδαιότητα» από την απελαθείσα βλάβη

Το έννομο αγαθό της ζωής δεν είναι ποσοτικοποιήσιμο. Αυτό keep it in mind

Παράδειγμα: Δεν μπορεί κατ' αρχήν να δικαιολογηθεί η κατάρριψη ενός αεροπλάνου που έχει καταληφθεί από τρομοκράτες και κατευθύνεται σαν “ πυραύλος κατά ουρανοξύστη, ακόμη κι αν με την κατάρριψή του θα θυσιάζονταν π.χ. 100 επιβάτες, για να σωθούν 1000 άνθρωποι που βρίσκονται μέσα στον ουρανοξύστη. Το ίδιο ισχύει, με βάση την κρατούσα άποψη, και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες αντιπαρατίθεται μία υγιής ζωή με μια άρρωστη, ξοφλημένη κ.ο.κ. ζωή. Το έννομο αγαθό της ζωής δεν επιδέχεται ούτε ποιοτικές διαβαθμίσεις. Εδώ ανήκει η περίφημη “υπόθεση Mignonette”:

Παράδειγμα: Στις 5.7.1884 οι ναυαγοί του πλοίου Mignonette, που ανήκαν στο πλήρωμά του, σκότωσαν τον ετοιμοθάνατο ναύτη, προκειμένου να τραφούν από την σάρκα του.

Το βρετανικό δικαστήριο που έκρινε την υπόθεση αυτή απεφάνθη ότι η ζωή πρέπει να αντιμετωπισθεί ως ένα απόλυτο αγαθό και, ως εκ τούτου, ακόμη και σε εξαιρετικές περιπτώσεις δεν επιτρέπεται η θανάτωση ενός αθώου.

Δ. ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ

Ποια θα είναι η τύχη εκείνου που υποχρεούται μεν εκ του νόμου να εκπληρώσει ένα καθήκον, ταυτοχρόνως όμως, χωρίς να φταίει, βρίσκεται “μπλεγμένος” σε μια τέτοια κατάσταση, ώστε να μην μπορεί να εκπληρώσει το καθήκον του αυτό, παρά μόνο παραβιάζοντας ένα άλλο νομικό καθήκον, για το οποίο κανονικά θα έπρεπε να κριθεί αξιόποινος; Όπως λέγεται χαρακτηριστικά, σ’ αυτές τις περιπτώσεις το Δίκαιο βρίσκεται εγκλωβισμένο ανάμεσα στην Σκύλλα και στην Χάρυβδη.

Παράδειγμα: Ο κατηγορούμενος στρατιωτικός, χαρακτηρισθείς από το καθεστώς της χούντας ως εχθρός της, υπέστη πλείστες όσες ταλαιπωρίες, βασανισμούς και διώξεις. Την εποχή εκείνη διεξαγόταν στο Συμβούλιο της Ευρώπης συζήτηση για τις κακοποιήσεις που διαπράττονταν στην Ελλάδα και διαπρεπής πολιτικός σύμμαχος χώρας είχε αναλάβει πρωτοβουλία να παρουσιάσει μερικούς από τους κακοποιηθέντες ενώπιον του διεθνούς αυτού οργάνου, προκειμένου να ασκήσει πίεση στην Ελληνική Κυβέρνηση για τον τερματισμό των κακοποιήσεων. Για τον

λόγο αυτόν ο κατηγορούμενος, ο οποίος εν τω μεταξύ είχε ειδοποιηθεί σχετικώς, βρέθηκε προ του πιεστικού διλήμματος αν θα συνέχιζε να προσφέρει τις στρατιωτικές του υπηρεσίες ή αν θα διέφευγε στο εξωτερικό, για να καταθέσει ενώπιον του Συμβουλίου της Ευρώπης, συντελώντας κατ' αυτόν τον τρόπον στην άσκηση πίεσεως προς την Κυβέρνηση και στον τερματισμό των κακοποιήσεων των αντιφρονούντων. Στην περίπτωση αυτή, όπου ο κατηγορούμενος τέλεσε την αξιόποινη πράξη της λιποταξίας (τότε άρθρο 47 ΣΠΚ), για να εκπληρώσει το καθήκον της μη παρασιωπήσεως εγκλημάτων του άρ. 232 ΠΚ, αλλά και το καθήκον παροχής βοήθειας που αξιώνει το άρ. 307 ΠΚ, κρίθηκε ότι «ευρεθείς προ ηθικού διλήμματος περί του πρακτέου, και σταθμίσας την σπουδαιότητα των αντιθέτων προς εκπλήρωσιν καθηκόντων, εθυσίασε σπουδαίον τοιούτον προς εκτέλεσιν ισαξίου», εξ αυτού δε του λόγου ήρθη ο άδικος χαρακτήρας της λιποταξίας συνεπεία συγκρούσεως καθηκόντων.

Κριτήρια Επίλυσης της Σύγκρουσης:

1) Εάν τα αλληλοσυγκρουόμενα καθήκοντα είναι διαφορετικής βαρύτητας, τότε κρίνεται δικαιολογημένη η προσβολή του υποδεέστερου χάριν του υπέρτερου καθήκοντος.

Παράδειγμα: Ο φύλακας ενός μουσείου στο οποίο έχει ξεσπάσει πυρκαϊά και μπορεί να σώσει είτε ένα μικρό παιδί είτε έναν πολύτιμο πίνακα, συμπεριφέρεται δικαιολογημένα, αν σώσει το παιδί και όχι τον πίνακα.

2) Εάν τα αλληλοσυγκρουόμενα καθήκοντα είναι ίσης βαρύτητας, τότε, σύμφωνα με την κρατούσα γνώμη, ο δράστης είναι δικαιολογημένος, όποιο καθήκον κι αν παραβίασε – εδώ είναι ελεύθερος να επιλέξει κατά το δοκούν το καθήκον που θα εκπληρώσει.

Παράδειγμα: ένας γιατρός που δεν προλαβαίνει να πάει παρά μόνο σ' έναν από τους δύο ετοιμοθάνατους ασθενείς του, οι οποίοι τον κάλεσαν τηλεφωνικώς.

Ε. ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ ΤΟΥ ΠΑΘΟΝΤΟΣ

Κρίσιμο εν προκειμένω είναι να γίνει κατανοητή η διαφορά μεταξύ Συναίνεσης και Συγκατάθεσης. **Δώσε προσοχή!**

Συγκατάθεση: Για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης απαιτείται πράξη ενάντια στη βούληση του θύματος. Π.χ. βιασμός. Αν υπάρχει η συγκατάθεση του θύματος, εξ' αρχής δεν υπάρχει έγκλημα. Δεν είναι δηλαδή λόγος άρσης του αδίκου, γιατί εξ' αρχής δεν πληρούται η αντικειμενική υπόσταση κάποιου εγκλήματος (δεν στοιχειοθετείται κλοπή, όταν κάποιος αφαιρεί έναν πίνακα από κάποιον άλλο, που το έχει πει «οκ, πάρ' τον, στο εξής είναι δικός σου»)

Συναίνεση: Αντίθετα, στη συναίνεση, υπάρχει μία εξ' αρχής άδικη πράξη, το άδικο της οποίας στη συνέχεια αίρεται.

Διαφοροποιά στοιχεία Συγκατάθεσης-Συναίνεσης:

α) Η συγκατάθεση απαιτεί απλά «Φυσική βούληση». Δεν εξαρτάται από την κριτική ικανότητα και αντίληψη του συναινούντος. Ακόμα και διανοητικά καθυστερημένος μπορεί να δώσει έγκυρη συγκατάθεση, σ' αντίθεση με την συναίνεση.

β) η συναίνεση πρέπει να είναι ρητή. Αντίθετα η συγκατάθεση μπορεί να είναι και σιωπηρή (εσωτερική).

Δύο ενδιαφέροντα παραδείγματα:

A) Εάν ο A προσποιηθεί ότι είναι ο υπάλληλος της ΔΕΗ που ήρθε να μετρήσει το ρολόι, ενώ αποβλέπει στο να αποκτήσει πρόσβαση στον χώρο, του θύματος και να του επιτεθεί, αφαιρώντας από αυτόν κινητά πράγματα, πραγματώνει την αντικειμενική υπόσταση του άρθρου 334 ΠΚ.

B) Εάν ο A υποσχεθεί στην B ότι θα της αγοράσει ένα χρυσό ρολόι ως αντάλλαγμα για την πολυπόθητη συνεύρεση μαζί της, και εκείνη τελικά του κάτσει, αλλά διαπιστώσει εκ των υστέρων ότι ο A την εξαπάτησε, χρησιμοποιώντας την υπόσχεση ως δέλεαρ για την επίτευξη των ερωτικών σκοπών του, η συγκατάθεση της B δόθηκε έγκυρα και η αντικειμενική υπόσταση του βιασμού δεν στοιχειοθετείται

Πότε είναι έγκυρη η Συναίνεση:

- Όταν δίνεται σε ατομικό έννομο αγαθό (π.χ. περιουσία)
- Όταν ο συναινών έχει εξουσία διαθέσεως
- Όταν έχει φυσική ωριμότητα για συναίνεση
- Όταν ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης, και ισχύει κατά τη διάρκειά της
- Πρέπει να αφορά και στο αποτέλεσμα της πράξης, και στην ίδια την πράξη
- Όταν δεν υπάρχουν βουλητικά ελλωτώματα → Πλάνη
 - Απάτη
 - Απειλή

Εικαζόμενη Συναίνεση:

Ονομάζεται η περίπτωση στην οποία ο παθών δεν έχει συναινέσει, εικάζεται όμως ότι θα συναινούσε.

Προϋποθέσεις: (πρέπει να συντρέχουν ταυτόχρονα)

Θετική: Ο παθών θα έδινε τη συναίνεσή του, αν μπορούσε να ερωτηθεί, κάτω από αντικειμενικές συνθήκες

Αρνητική: Ήταν πραγματικά αδύνατο να εξασφαλιστεί η συναίνεση του φορέα του εννόμου αγαθού κατά την κρίσιμη στιγμή.

Παράδειγμα: Ο γείτονας που σπάει την πόρτα του διπλανού σπιτιού, για να σβήσει μια φωτιά, ενώ οι ιδιοκτήτες έλειπαν.

----Σ' αυτό το σημείο ολοκληρώθηκαν οι σημειώσεις σχετικά με το δεύτερο στοιχείο του εγκλήματος, το «άδικο», και ξεκινάει η Τρίτη ενότητα, που αφορά στον «Καταλογισμό»----

7. ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ο υποκειμενικός καταλογισμός αποτελείται από δύο στοιχεία:

- α) Είναι η σύνδεση του εγκλήματος με την προσωπικότητα του δράστη
- β) Και η έκφραση της προσωπικότητας του δράστη, που αποδοκιμάζεται από το δίκαιο

Γίνεται λόγος δηλαδή, για τις προϋποθέσεις ενοχής, που είναι οι εξής:

- 1) Ικανός προς καταλογισμό δράστης (36 ΠΚ)
- 2) Υπαιτιότητα του δράστη
- 3) Αν ο δράστης μπορούσε να πράξει διαφορετικά (άλλως δύνασθαι πράττειν)

1) Ικανότητα για καταλογισμό:

A) Ανικανότητα για καταλογισμό (34 ΠΚ)

Πρέπει να γίνει κατανοητό, ότι όλοι μπορούν για παράδειγμα να δολοφονήσουν, δεν θα αντιμετωπιστούν όμως το ίδιο από το νόμο. Γιατί ο δράστης μπορεί να είναι ανίκανος για καταλογισμό.

Αυτό συμβαίνει με δύο τρόπους:

- Βιολογικά: Διατάραξη συνείδησης. Σ' αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται οι
- Ψυχασθενείς (ψυχοπάθεια, νευρώσεις, ολιγοφρένεια)
 - Τοξικομανείς/ Μέθυσοι
 - Ανήλικοι
 - Κωφάλαλοι

Ψυχολογικά: Ανίκανος να αντιληφθεί το άδικο της πράξης του.

Πρέπει να σημειωθεί ότι τα πάθη πχ το ερωτικό πάθος, το πάθος εκδίκησης, ζηλοτυπίας, φθόνου κλπ δεν δημιουργούν διατάραξη της συνείδησης του δράστη.

Η ανικανότητα αντίληψης του άδικου χαρακτήρα της πράξης θα μπορούσε να παρομοιασθεί με την συμπεριφορά ενός οδηγού αυτοκινήτου που δεν βλέπει ότι πάει στον γκρεμό.

Η ανικανότητα συμμόρφωσης με την αντίληψη για το άδικο θα μπορούσε να παρομοιασθεί με την συμπεριφορά ενός οδηγού αυτοκινήτου, που βλέπει μεν ότι πάει στο γκρεμό, αλλά δεν μπορεί να φρενάρει, διότι δεν πιάνουν τα φρένα του.

B) Η ελαττωμένη ικανότητα για καταλογισμό (άρ. 36 ΠΚ)

Σύμφωνα με την αρ.36 παρ 1 ΠΚ αν εξαιτίας κάποιας από τις ψυχικές καταστάσεις που αναφέρονται στο αρ. 34 δεν έχει εκλείψει εντελώς, μειώθηκε όμως σημαντικά η ικανότητα για καταλογισμό, που απαιτείται κατά το άρθρο αυτό, επιβάλλεται ποινή ελαττωμένη κατά το μέτρο του αρ. 83.

Η ελαττωμένη ικανότητα για καταλογισμό δεν αποτελεί κάποια ενδιάμεση κατηγορία μεταξύ της ικανότητας και της ανικανότητας προς καταλογισμό αλλά είναι μια ιδιόρρυθμη μορφή της ικανότητας για καταλογισμό, σύμφωνα με την οποία ο ικανός για καταλογισμό δράστης έχει ευνοϊκότερη ποινική μεταχείριση, επειδή οι ιδιάζουσες συνθήκες της περίπτωσης του δεν εξαφάνισαν μεν εντελώς, περιόρισαν όμως σε σημαντικό βαθμό την μια από τις δύο ικανότητές του είτε δηλ. την ικανότητα αντίληψης (να δει τον γκρεμό του εγκλήματος) είτε την ικανότητα συμμόρφωσης (να φρενάρει μπροστά στον γκρεμό).

2) Υπαιτιότητα

Υπαιτιότητα ουσιαστικά ονομάζεται ο **δόλος** ή **αμέλεια** του δράστη, που αποδοκιμάζονται από το δίκαιο.

A) ΔΟΛΟΣ

Ο δόλος στην πιο απλή του μορφή συνίσταται στην **γνώση** και τη **βούληση** του δράστη.

Μορφές του δόλου:

1) Δόλος α' βαθμού (επιδίωξη):

Γνώση και βούληση συναντώνται. Αυτό ήθελε να κάνει, κι αυτό ήθελε να πετύχει. Ήθελε να σκοτώσει τον Β, και σκότωσε τον Β.

2) Δόλος β' βαθμού (αναγκάιος):

Υπάρχει η γνώση, όχι όμως και η βούληση. Αν δε θέλει δηλαδή κάποιο αποτέλεσμα, κρίνει όμως με βεβαιότητα ότι αυτό θα επέλθει και το αποδέχεται:

Π.χ. Ο Α, προκειμένου να εξαπατήσει την ασφαλιστική εταιρεία, πυρπολεί την ξύλινη κατοικία του, παρότι γνωρίζει ότι η πράξη του αυτή θα έχει ως αναγκαία συνέπεια τον θάνατο του υπέργηρου παππού του, που βρίσκεται κατάκοιτος μέσα σ' αυτήν.

3) Ο **ενδεχόμενος δόλος**: Η πρόθεση του δράστη όταν αυτός προβλέπει το ενδεχόμενο αποτέλεσμα της πράξης του, δεν το επιδιώκει αλλά το αποδέχεται ή ελπίζει απλώς ότι δε θα συμβεί

Π.χ. χτυπώ κάποιον στο κεφάλι με ένα βαρύ αντικείμενο. Σκοπός μου είναι να τον τραυματίσω. Ξέρω ότι ενδέχεται να τον σκοτώσω, αλλά ελπίζω απλά ότι μόνο θα τον τραυματίσω.

4) **Ενσυνείδητη αμέλεια**: Ενσυνείδητη αμέλεια υπάρχει, όταν ο δράστης προέβλεψε το αποτέλεσμα της πράξης του αλλά πίστεψε ότι δε θα επέλθει Δύσκολη είναι η διάκριση της ενσυνείδητης αμέλειας από τον ενδεχόμενο δόλο.

Π.χ. οδηγώ μεθυσμένος. Ξέρω ότι όταν οδηγεί κανείς μεθυσμένος μπορεί να προκαλέσει ατύχημα, πιστεύω όμως ότι δε θα μου συμβεί εμένα γιατί είμαι καλός οδηγός.

Σ.Σ.: Με ενδεχόμενο δόλο πράττει όποιος γνωρίζει ότι από την πράξη του ενδέχεται να παραχθούν τα περιστατικά που απαρτίζουν κατά νόμο την έννοια μιας αξιόποινης πράξης και αποδέχεται την πρόκλησή τους 27 παρ.1 ΠΚ.

Ενσυνείδητη αμέλεια στοιχειοθετείται όταν ο δράστης προέβλεψε το αξιόποινο αποτέλεσμα που προκάλεσε η πράξη του ως δυνατό, πίστεψε όμως ότι δεν θα επερχόταν άρθρο 28 ΠΚ.

----Πότε αποκλείεται ο Δόλος:

Όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της **πραγματικής πλάνης**: Δηλαδή ο δράστης έχει εσφαλμένη εντύπωση ή δεν γνωρίζει τα πραγματικά γεγονότα, και δε γνωρίζει ότι εγκληματεί. (κοινωνική σημασία)

Π.χ.: Πραγματική πλάνη έχουν τόσο ο μηχανοδηγός αμαξοστοιχίας που δεν αντιλαμβάνεται καν ότι διέρχεται πάνω από το σώμα της αυτόχειρος Α, η οποία έχει πέσει στις γραμμές για να θέσει τέρμα στη ζωή της, όσο και ο οδηγός αυτοκινήτου που στο σκοτάδι υπολαμβάνει ότι ο κείμενος στο οδόστρωμα σε πλήρη μέθη Β είναι ένα δεμάτι χόρτα και τον παρασύρει

Παρόλο που δεν ανήκει στο παρόν Κεφάλαιο, καλό θα ήταν να αντιπαραβάλουμε σ' αυτό το σημείο την **πραγματική πλάνη** με τη **νομική πλάνη**: (for more information, βλ. κεφάλαιο «Άλλως δύνασθαι πράττειν»)

Η **νομική πλάνη** είναι δύο ειδών:

- 1) Άμεση: Ο δράστης αγνοεί ότι η πράξη του είναι παράνομη (απαγορευτική δύναμη ΚΔ)
- 2) Έμμεση: Ο δράστης γνωρίζει ότι πράττει παράνομα, θεωρεί όμως- λανθασμένα- ότι συντρέχει λόγος άρσης του αδικού. (λόγος άρσης του καταλογισμού)

Να σημειωθούν όμως τα εξής:

Κατά γενική αρχή του δικαίου, "άγνοια νόμου δεν επιτρέπεται". Συνεπώς, ο δράστης αδικών πράξεων δεν είναι δυνατό να απαλλαγεί από την ποινή προβάλλοντας απλώς τον ισχυρισμό ότι δεν ήξερε ότι αυτό που έκανε απαγορεύεται. Γι' αυτό άλλωστε και το άρθρο 31 παράγραφος 2 του Ποινικού Κώδικα ορίζει ότι "μόνη η άγνοια του αξιοποίνου δεν αρκεί για να αποκλείσει τον καταλογισμό".

Όμως, στη συνέχεια του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι η άδικη πράξη δεν **καταλογίζεται** στον δράστη αν αυτός πίστεψε λόγω πλάνης ότι είχε δικαίωμα να τελέσει την πράξη και η πλάνη του αυτή ήταν "συγγνωστή" (δηλαδή συγχωρήσιμη). Υπό αυτές τις δύο προϋποθέσεις δηλαδή α) να πίστεψε ο δράστης ότι είχε δικαίωμα να τελέσει την πράξη, β) η πλάνη του να ήταν συγγνωστή, η νομική πλάνη ανάγεται σε λόγο άρσεως του καταλογισμού της πράξεως, οπότε θεωρείται ότι ο δράστης δεν ενεργήσε έχοντας δόλο ή αμέλεια και απαλλάσσεται από την κατηγορία

B) ΑΜΕΛΕΙΑ (29ΠΚ)

Η αμέλεια είναι δύο ειδών:

- 1) Η **Εξωτερική αμέλεια** παραβιάζεται όταν ο δράστης αποκλίνει (πράττει διαφορετικά) από το μέσο συνετό άνθρωπο ίδιου συναλλακτικού κύκλου.
Πηγές της εξωτερικής αμέλειας είναι ο νόμος αλλά και οι άγραφοι νόμοι.

- 2) Η **Υποκειμενική εξωτερική αμέλεια** λαμβάνει υπ' όψη την ιδιοσυγκρασία του δράστη: γνώσεις, ωριμότητα, παιδεία, εμπειρία, καθυστέρηση.

Επίσης μπορούμε να την διακρίνουμε στην ενσυνείδητη και στην άνευ συνειδήσεως αμέλεια.

Ενσυνείδητη αμέλεια υπάρχει, όπως ειπώθηκε παραπάνω, όταν ο δράστης προέβλεψε το αποτέλεσμα της πράξης του αλλά πίστεψε ότι δε θα επέλθει (π.χ. οδηγώ μεθυσμένος. Ξέρω ότι όταν οδηγεί κανείς μεθυσμένος μπορεί να προκαλέσει ατύχημα, πιστεύω όμως ότι δε θα μου συμβεί εμένα γιατί είμαι easy rider.).

Άνευ συνειδήσεως αμέλεια έχουμε, όταν ο δράστης δεν προέβλεψε, ενώ όφειλε (αντικειμενικά από το νόμο) και μπορούσε (υποκειμενικά ο ίδιος) να το προβλέψει. Η διάκριση πάντως ενσυνείδητης και άνευ συνειδήσεως αμέλειας δεν έχει συνέπειες για την ενοχή του δράστη, ίσως μόνο για την επιμέτρηση της ποινής. Σημασία έχει η διάκριση της αμέλειας από το δόλο.

Αιτιώδης Θεώρηση	Απροσεξία/ Απερισκεψία	 Όφειλε/ Μπορούσε	Υποκειμενική υπόσταση
	Πλάνη/ Πίστη αποφυγής		
Νομική Θεώρηση	Δυνατότητα αποφυγής		Αντικειμενική υπόσταση
	Αξιόποιο αποτέλεσμα		

**Με την πρώτη ματιά δε θα καταλάβεις χριστό. Το παθα κι εγώ.
Ξαναδες τον πίνακα**

3) Άλλως δύνασθαι πράττειν

Αποτελεί την Τρίτη προϋπόθεση ενοχής. Ο δράστης είχε ή δεν είχε άλλες επιλογές δράσης. Γι αυτό και ονομάζεται «φευκτό της υπαιτιότητας».

Η τρίτη λοιπόν, αυτή προϋπόθεση ενοχής, συντίθεται από ένα γνωστικό και ένα βουλητικό αντίστοιχα στοιχείο. Το πρώτο αναφέρεται στη γνώση ή τη δυνατότητα γνώσης του αδίκου και το δεύτερο στο ότι, αφού μπορεί κανείς να γνωρίζει το άδικο της συμπεριφοράς του, το επιλέγει συνειδητά, εξαιτίας του ότι βρίσκεται σε μία κατάσταση που του δημιουργεί αφόρητη ψυχική πίεση, την οποία δεν μπορεί να υπερνικήσει και να ενεργήσει κατ' επέκταση σύμφωνα με τις επιταγές της έννομης τάξης.

Τόσο το γνωστικό, όσο και το βουλητικό στοιχείο συναντά κανείς στον ΠΚ, συχνά με αρνητική επίσης διατύπωση · στην παρ. 2 του άρ. 31 για παράδειγμα αναφέρεται : «Η πράξη δεν καταλογίζεται στον δράστη, αν αυτός πίστεψε λόγω πλάνης ότι είχε δικαίωμα να τελέσει την πράξη και η πλάνη του αυτή ήταν συγγνωστή.» αλλά και από το 34 ΠΚ προκύπτει ότι δεν υπάρχει δυνατότητα γνώσης του άδικου χαρακτήρα μιας πράξης εκ μέρους ενός ατόμου που βρισκόταν σε νοσηρή διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών ή διατάραξης της συνείδησης. Στο δε εδάφιο δεύτερο του άρ. 23 ΠΚ αποτυπώνεται και το βουλητικό στοιχείο του άλλως δύνασθαι πράττειν «..δεν του καταλογίζεται η υπέρβαση, αν ενήργησε με αυτόν τον τρόπο εξαιτίας του φόβου ή της ταραχής που του προκάλεσε η επίθεση».

Από αυτές τις ενδεικτικά αναφερόμενες διατάξεις μπορούμε να καταλάβουμε ότι υπάρχουν περιπτώσεις δραστών που είτε δεν γνωρίζουν ότι αυτό που πράττουν είναι άδικο(ή δεν μπορούν να το γνωρίζουν), είτε το γνωρίζουν, όμως δεν μπορούν να πράξουν διαφορετικά, εξαιτίας της ψυχικής πίεσης που υφίστανται και γι αυτό δεν έχει νόημα να μεμφθούμε αυτά τα άτομα, καθώς η στάση τους δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ούτε εχθρική, αλλά ούτε και αδιάφορη απέναντι στο δίκαιο.

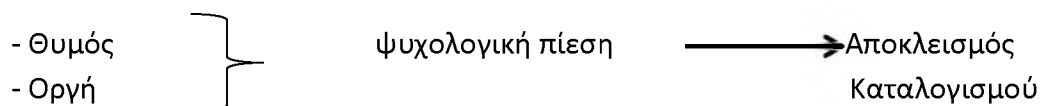
Όταν δηλαδή, αναφερόμαστε στο άλλως δύνασθαι πράττειν, στην ουσία ερευνούμε τυχόν λόγους άρσης του καταλογισμού.

Σ' αυτό το σημείο πρέπει να εξεταστεί η **νομική πλάνη**, που αναφέρθηκε παραπάνω.

Σε συμπλήρωση όσων λέχθηκαν προηγουμένως, οι προϋποθέσεις της νομικής πλάνης είναι το συγγνωστό της πλάνης (δεν μπορούσε να πράξει αλλιώς) και στη συνέχεια η «ένσταση συνήδησης», που σημαίνει ότι ο δράστης κατέβαλε κάθε δυνατή προσπάθεια για να σιγουρευτεί ότι η πράξη του ήταν σύλληπη.

Βουλητική έκφανση του **άλλως-δύνασθαι-πράττειν**:

Α) Υπέρβαση άμυνας από φόβο ή ταραχή (23 ΠΚ)

Β) Κατάσταση ανάγκης (32 ΠΚ)

Ομοιότητες και διαφορές κατάστασης ανάγκης που αποκλείουν το δόλο και τον καταλογισμό.

Ομοιότητες	Διαφορές	
1) Ανυπαίτιος, παρόν κίνδυνος	άρθρο 25 (Δόλος)	≠ άρθρο 32 (Καταλογισμός)
2) Ατιμώρητο ενεργούντος προσώπου	1) Βλάβη κατώτερη από απειληθέν έννομο αγαθό	Μπορεί να είναι έως και ανάλογη
3) Κατ' αναλογία του 23 ΠΚ, και στις δύο περιπτώσεις μπορεί να υπάρξει υπέρβαση άμυνας	2) Κίνδυνος που μπορεί να απειλεί οποιονδήποτε	Κίνδυνος για τον ίδιο ή για συγγενή του

Μερικές σημειώσεις με παραδείγματα:

1) Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες αντιπαρά τίθεται μία ζωή με πολλές άλλες ζωές, δεν μπορούμε να ισχυριστούμε κάτι τέτοιο, γιατί το έννομο αγαθό της ζωής δεν είναι ποσοτικοποιήσιμο **όπως σου έχω τονίσει ήδη πιο πάνω**

Παράδειγμα: Δεν μπορεί κατ' αρχήν να δικαιολογηθεί η κατάρριψη ενός αεροπλάνου που έχει καταληφθεί από τρομοκράτες και κατευθύνεται δίκην "έμψυχου πυραύλου" κατά ουρανοξύστη, ακόμη κι αν με την κατάρριψή του θα θυσιάζονταν π.χ. 100 επιβάτες, για να σωθούν 1000 άνθρωποι που βρίσκονται μέσα στον ουρανοξύστη. Με βάζεις να λέω τα ίδια πράγματα 2 φορές ακαμάτη

2) Επισημαίνεται ότι η προκληθείσα βλάβη δεν πρέπει να τελεί σε δυσανάλογη σχέση προς την ωφέλεια που προκύπτει από την τέλεση της διασωστικής πράξης. Παράδειγμα: Εάν στον Α επιτεθεί σκύλος την ώρα που κάνει πικ-νικ στο δάσος για να του φάει τα λουκάνικα που ψήνει, θα πρέπει να αφήσει τον σκύλο να τα φάει. Εάν τον τραυματίσει, για να σώσει τα λουκάνικα, η πράξη του δεν είναι δικαιολογημένη.

8. Απόπειρα

(άρθρο 42 ΠΚ)

Προυποθέσεις:

- 1) Να έχει αποφασίσει να εκτελέσει πλημμέλημα/κακούργημα
- 2) Να ξεκινά την αρχή της εκτέλεσης
- 3) Η πράξη να μένει ανολοκλήρωτη

1) Να έχει αποφασίσει να εκτελέσει πλημμέλημα/κακούργημα

A) Υποκειμενική Υπόσταση Απόπειρας

- Ο δράστης θέλει το αποτέλεσμα
- Πρέπει να υπάρχει δόλος

B) Δόλος υπό αίρεση

- Ο δράστης έχει απλώς την τάση (δεν είναι βέβαιος)
- Αβέβαιη δυνατότητα εκτέλεσης
- Αποφασίζει εκτέλεση με επιφύλαξη υπαναχώρησης

Πρόβλημα σε σχέση με την απόφαση τίθεται στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες ο δράστης εξαρτά την τέλεση της πράξης από την επέλευση ορισμένων περιστατικών. Πρόκειται για τις περιπτώσεις που εμφανίζονται με την ονομασία δόλο υπό αίρεση. Πχ ο πατέρας βγάζει το όπλο να σκοτώσει αυτόν που ξεπαρθένιασε την κόρη του, υπάρχει όμως απόφαση;

Πχ ο ταχυδρομικός ανοίγει τους φακέλους μήπως βρει κάτι αξιόλογο, υπάρχει όμως απόφαση;

Έχουμε απάντηση με δύο περιπτώσεις. Αν η επέλευση του περιστατικού μπορεί να επηρεασθεί από τον δράστη όπως συμβαίνει στο παράδειγμα του πατέρα δεν υπάρχει ακόμη ειλημμένη απόφαση, αν όμως η επέλευση του περιστατικού εξαρτάται από ένα αντικειμενικό και άσχετο με τη βούληση του δράστη γεγονός πχ ο σύζυγος μπαίνει με όπλο στην κρεβατοκάμαρα μήπως πιάσει τη σύζυγο στα

πράσα με τον εραστή της και έτοιμος να το χρησιμοποιήσει αν τους βρει, έχουμε απόφαση.

2) Αρχή της εκτέλεσης

Οι προπαρασκευαστικές πράξεις (αλλιώς: προετοιμασία του εγκλήματος). Ο δράστης εδώ δημιουργεί τις συνθήκες ώστε να καταστήσει δυνατή την τέλεση του εγκλήματος πχ κατάσχεση σχεδίου, προμήθεια εργαλείων, παρακολούθηση του θύματος, εξασφάλιση διαφυγής κ.λπ. **Οι προπαρασκευαστικές πράξεις είναι κατά κανόνα ατιμώρητες** διότι δεν διαταράσσουν κατά τρόπο ανυπόφορο την κοινωνική ζωή, έτσι ώστε να καθίσταται αναγκαίος ο ποινικός κολασμός τους. Κατ' εξαίρεση τιμωρούνται οι προπαρασκευαστικές πράξεις ιδιαίτερης επικινδυνότητας τις οποίες η έννομη τάξη δεν μπορεί να ανεχτεί πχ οι προπαρασκευαστικές πράξεις της εσχάτης προδοσίας (άρθ. 135 ΠΚ)

Η αρχή της εκτέλεσης είναι το επόμενο στάδιο, μετά τις προπαρασκευαστικές πράξεις, και προϋποθέτει την πλήρωση ενός τμήματος της αντικειμενικής υπόστασης.

Π.χ. στο έγκλημα της ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως: Πυροβολώ με σκοπό να σκοτώσω (αλλά τελικά τραυματίζω, ή αστοχώ)

Όριο μεταξύ προπαρασκευαστικών πράξεων-αρχής εκτέλεσης:

- Πρέπει να τίθεται σε άμεσο κίνδυνο το έννομο αγαθό
- Στενή χρονική συνάφεια με το αποτέλεσμα
- Επενέργεια του δράστη στη σφαίρα του θύματος

3) Μη ολοκλήρωση εγκλήματος

Για κάποιο λόγο από τους παρακάτω, δεν ολοκληρώθηκε το έγκλημα

Α) Απρόσφορη απόπειρα (άρθρο 83)

- Τιμωρείται μόνο η εγκληματική βούληση του δράστη
- Βάσει της θεωρίας «των εντυπώσεων», τιμωρείται η εγκληματική βούληση, λόγω του κλονισμού της ασφάλειας δικαίου, και της ισχύς της έννομης τάξης.

Είδη απρόσφορης απόπειρας:

1) Λόγω μέσου

- πυροβολώ με άδαιο όπλο, που θεωρούσα γεμάτο

2) Λόγω αντικειμένου

-πυροβολώ να σκοτώσω κάποιον που είναι ήδη νεκρός

3) Εξ ευηθείας

-πυροβολώ ένα αεροπλάνο που πετάει στα 15.000 πόδια (4,5 χιλιόμετρα)

(Για να το καταλάβεις καλύτερα ότι μιλάμε για ηλίθιο, τα όπλα έχουν

δραστικό βεληνεκές μέγιστου 100 μ.)

Απρόσφορη απόπειρα vs Νομιζόμενο Έγκλημα

----ΠΡΟΣΟΧΗ ΓΙΑΤΙ ΠΕΦΤΕΙ!!----

Αρχή της αντιστροφής: Κάθε πραγματική πλάνη που κατ' αρχήν ευνοεί το δράστη, τον επιβαρύνει όταν υφίσταται την αντίστροφη μορφή της.

Δηλαδή:

Απρόσφορη απόπειρα: → αντίστροφη μορφή της πραγματικής πλάνης

Νομιζόμενο έγκλημα: → αντίστροφη μορφή της νομικής πλάνης

Παράδειγμα:

Πραγματική πλάνη: Ένας κυνηγός βλέπει κάτι να κινείται πίσω από ένα θάμνο, και θεωρώντας ότι είναι αγριογούρουνο, πυροβολεί. Στην πραγματικότητα όμως, ήταν άλλος κυνηγός.

Απρόσφορη απόπειρα: Ένας κυνηγός βλέπει κάτι να κινείται πίσω από ένα θάμνο, και θεωρώντας ότι είναι ο κυνηγός Χ ο οποίος του είχε φάει τη γκόμενα στο λύκειο, πυροβολεί εναντίον του. Τελικά όμως, ήταν αγριογούρουνο.

Πεπερασμένη και μη πεπερασμένη απόπειρα

· Πεπερασμένη απόπειρα έχουμε όταν ο δράστης ολοκλήρωσε τις ενέργειές του που ήταν απαραίτητες για την επέλευση του αποτελέσματος αυτό όμως τελικά δεν επήλθε. Πχ ο δράστης σπρώχνει το θύμα που δεν ξέρει κολύμπι στη θάλασσα, αυτό όμως δεν πνίγεται τελικά σώζεται από κάποιον άλλο ή ο δράστης πυροβολεί το θύμα αλλά δεν το πετυχαίνει.

· Μη πεπερασμένη απόπειρα λέγεται η απόπειρα στην οποία ο δράστης δεν ολοκλήρωσε τις ενέργειές του που ήταν απαραίτητες για την επέλευση του αποτελέσματος .πχ κάποιος θέλησε να δηλητηριάσει κάποιον σε τρεις δόσεις χωρίς όμως να δώσει τη τρίτη δόση.

ΥΠΑΝΑΧΩΡΗΣΗ

Υπαναχώρηση είναι η ύστερη οικειοθελής συμπεριφορά του δράστη, που αφήνει άθικτο το άδικο ή τον καταλογισμό, σε κακουργήματα ή πλημμελήματα.

Αντίθετο της υπαναχώρησης είναι το «**Αποτυχημένο Έγκλημα**», στο οποίο δεν χωράει υπαναχώρηση. Στο αποτυχημένο έγκλημα ο δράστης παρατάει την πράξη διότι είναι αδύνατη η πραγμάτωση της αντικειμενικής της υπόστασης (π.χ. μπλοκάρει το όπλο). Δεν υπάρχει πιθανότητα εφικτής αποχής

1. Είδη υπαναχώρησης:

A. Από μη πεπερασμένη απόπειρα (άρθρο 44)

—————→ Υποχρεωτικά ατιμώρητη

B. Από πεπερασμένη απόπειρα

—————→ Δυνητικά ατιμώρητη

Σημαντικό: Η εξέταση του αν τελικά υπάρχει ή όχι υπαναχώρηση πρέπει να γίνει σε υποκειμενικό επίπεδο, δηλαδή στη σκέψη του δράστη. Ο δράστης δηλαδή πρέπει να πράξει αυτό που θεωρεί επαρκές για την έλευση του επιθυμητού αποτελέσματος, κι όχι το αντικειμενικά επαρκές.

Αυτό ακριβώς είναι το κριτήριο οριοθέτησης μεταξύ πεπερασμένης και μη πεπερασμένης απόπειρας.

Υπάρχει βέβαια κι η αντικειμενική θεώρηση, η οποία φυσικά είναι ότι εν τέλει το έγκλημα δεν πρέπει να επέλθει.

2. Οικειοθελής υπαναχώρηση

Καθαρά υποκειμενικό στοιχείο – υπαναχωρεί με δική του βούληση

Δύο θεωρίες Ελλήνων επιστημόνων:

A. Κατά τον Μανωλεδάκη, αυτό που έκανε το νομοθέτη να θεσπίσει την ευνοϊκή μεταχείριση του δράστη της απόπειρας σε περίπτωση υπαναχώρησης είναι το γεγονός ότι η απόπειρα έμεινε απόπειρα και δεν εξελίχθηκε σε τελειωμένο έγκλημα γιατί το θέλησε ο ίδιος ο δράστης και όχι από άσχετη με τη θέλησή του αιτία (π.χ. αστοχία βολής, επέμβαση τρίτου, αντίσταση του θύματος κ.α.). Αυτή ακριβώς η θέληση του δράστη να μην ολοκληρωθεί το έγκλημα, να σταματήσουν τα πράγματα στην απόπειρα, επιβραβεύεται στην ευνοϊκή γι' αυτόν ρύθμιση του ά. 44 ΠΚ. Η υπαναχώρηση δεν μειώνει την αντικειμενική απαξία (τη μειωμένη έστω) της προχωρημένης ή μη προχωρημένης απόπειρας, αλλά την απαξία της υποκειμενικής

υπόστασης της απόπειρας.

Β. Κατά τον Παρασκευόπουλο οι αναγκαίες εξηγήσεις για την ελαφρυντική μεταχείριση ή την ατιμωρησία σε περίπτωση υπαναχώρησης από το έγκλημα αναζητούνται στην έννοια της απόπειρας και στα συστατικά της θεμέλια (άδικο, ενοχή). Σύμφωνα με το ίδιο η διαφοροποίηση της απόπειρας εκείνης που έληξε με υπαναχώρηση από την κανονική απόπειρα δεν οφείλεται στον άδικο χαρακτήρα, καθώς τόσο στην περίπτωση του άρθρου 44 παρ. 1 ΠΚ, όσο και σ' αυτή του άρθρου 44 παρ. 2 ΠΚ, υφίσταται αρχή εκτέλεσης και επομένως παράγεται ένας κίνδυνος για το έννομο αγαθό. Οι παραλλαγές βαρύτητας του κινδύνου μπορούν να αντιμετωπίζονται με την επιμέτρηση της ανάλογης ποινής. Κατά τον συγγραφέα λοιπόν η κρίσιμη διαφορά που οδηγεί στην τυποποίηση της υπαναχώρησης εντοπίζεται στο υποκειμενικό πεδίο, στην ενοχή: ο δράστης με τη θέλησή του απέτρεψε την ολοκλήρωση του εγκλήματος. Η μεταστροφή αυτή της διάθεσης του δράστη, δηλωτική θετικής στάσης του απέναντι στις κοινωνικές αξίες, είναι λογικό να προβάλλεται αναλογικά στην ποινή. Σύμφωνα με τις ανωτέρω σκέψεις ο Παρασκευόπουλος οδηγείται στο συμπέρασμα ότι ο χαρακτηρισμός της υπαναχώρησης θα πρέπει να γίνει με βάση τα δομικά στοιχεία του εγκλήματος και συγκεκριμένα φρονεί ότι: Η υπαναχώρηση από μη πεπερασμένη απόπειρα (άρθρο 44 παρ. 1 ΠΚ) είναι λόγος άρσης της ενοχής, ενώ η αντίστοιχη υπαναχώρηση από πεπερασμένη απόπειρα (άρθρο 44 παρ. 2 ΠΚ) αποτελεί λόγο μείωσης της ενοχής και τελικά της ποινής. Κατά τον ίδιο δεν μπορεί να γίνει λόγος για λόγο εξάλειψης του αξιοποίνου, καθώς στοιχεία που προσδιορίζουν το άδικο ή/και την ενοχή του δράστη εντάσσονται εννοιολογικά στην ίδια εγκληματική πράξη, ως στοιχεία που προσδιορίζουν την ταυτότητα και τη βαρύτητά της. Η προβολή τους στην ποινή λογικά ακολουθεί, ως λογική ανταπόκριση. Στους λόγους εξάλειψης του αξιοποίνου (που προϋποθέτουν προσδιορισμένο ήδη έγκλημα) εντάσσονται κατά βάση παράμετροι της ποινής που χρονικά εμφανίζονται μετά την ολοκλήρωση του εγκλήματος

9. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

1. Μορφές συμμετοχής:

1. Άμεσος αυτουργός :

Μόνος σχεδιάζει και ιδιοχείρως πράττει το έγκλημα

2. Έμμεσος αυτουργός:

Τελεί την επιθυμητή πράξη μέσω κάποιου άλλου, που με ραδιουργίες χρησιμοποιεί σαν μαριονέττα.

3. Συναυτουργοί:

2+ άτομα οργανώνουν κι εκτελούν από κοινού το έγκλημα, με πράξεις ίσης βαρύτητας

4. Συμμέτοχοι εν στενή έννοια:

α. Ηθικός αυτουργός	}	ανάλογα με την ποιοτική και ηθική
β. Άμεσος συνεργός		
γ. Απλός συνεργός		εξάρτησή τους από την κύρια πράξη

2. Διάκριση (συν)αυτουργών – συμμετεχόντων:

A. Αντικειμενική θεωρία: 1. Τυπική αντικειμενική (κατά βάσει στον ΠΚ)

2. Ουσιαστικές αντικειμενικές

1. Τυπική αντικειμενική: Η διάκριση επιχειρείται με βάση τον βαθμό πλήρωσης της αντικειμενικής υπόστασης. «Αυτουργός» είναι όποιος έχει εν μέρει ή εν όλω πληρώσει αντικειμενική υπόσταση εγκλήματος

2. Ουσιαστικές αντικειμενικές: Λαμβάνονται υπ όψη στοιχεία όπως ο βαθμός επικινδυνότητας και η κυριαρχία επί της πράξης. «Αυτουργός» είναι αυτός που ως κεντρική μορφή μπορεί ανά πάσα στιγμή να ανακόψει ή να αφήσει να εκτυλιχθεί η πράξη. Είναι αυτός που αποφασίζει το «αν» και το «πώς».

Στο σύγγραμμα του Κοτσαλή (για όσους χαζούς ακόμα το διαβάζουν), αναφέρεται ως μικτή Αντικειμενική-Υποκειμενική θεωρία.

3. Συναυτουργία

1. Πλήρης τυπική: Όλοι τα κάνουν όλα
2. Ουσιαστική : Ο καθένας κάνει ένα μέρος «της δουλειάς» . Τιμωρούνται όμως όλοι για το «όλον». Βασική προϋπόθεση είναι η **συναπόφαση**.

Η περίπτωση της διαδοχικής συναυτουργίας:

Ένας συναυτουργός μπαίνει αργότερα «στο κόλπο» ή «στη μπίζνα», και συμμετέχει από ένα σημείο κι έπειτα. Γι αυτή την περίπτωση υπάρχουν δύο θεωρίες, που αν ρωτηθείς **κακομοίρη κανόνισε να τις γράψεις και τις 2!**

Η μία είναι ότι ευθύνεται για το μέρος στο οποίο έχει συμμετάσχει (ατομική λύση), και έχει επικρατήσει στη νομολογία του Α.Π.

Η άλλη ότι ευθύνεται για το «όλον» (συνολική λύση), κι έχει επικρατήσει στη θεωρία. (κλασικά)

4. Παραυτουργία

Παραυτουργία είναι η περίπτωση κατά την οποία δύο διαφορετικοί δράστες χωρίς να έχουν συνεννοηθεί μεταξύ τους (εδώ παρατηρείται ο ρόλος της συναπόφασης) δρουν παράλληλα με σκοπό να πετύχουν το ίδιο εγκληματικό αποτέλεσμα.

Έστω ότι η θανατηφόρος δόση ενός δηλητηρίου είναι 10ml.

Στην πρώτη περίπτωση, η απατημένη σύζυγος, μόλις πληροφορείται για το κέρατο, ρίχνει 5ml δηλητηρίου στο jack που πίνει ο ανυποψίαστος σύζυγος. Στα κρυφά μπαίνει στο σπίτι κι η ερωμένη, η οποία μόλις έχει μάθει ότι ο τύπος είναι παντρεμένος, και στάζει κι αυτή 5ml φαρμάκι. Ο τύπος φυσικά βλέπει τα ραδίκια ανάποδα, όμως κι οι δύο ευθύνονται ως παραυτουργοί για **απόπειρα** ανθρωποκτονίας, κι όχι για ανθρωποκτονία.

4α. Παραυτουργία σε σύνθετο έγκλημα

Όταν οι μη συνεργαζόμενοι μεταξύ τους δράστες πραγματώνουν τμήματα ενός σύνθετου εγκλήματος, δεν θα χρεωθεί ο καθένας το κακό που κάνει και ο άλλος. Ελλείψει ακριβώς συνδέσμου ανάμεσά τους, δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί το συγκεκριμένο σύνθετο έγκλημα και κάθε δράστης θα ευθύνεται μόνο για την επιμέρους εγκληματική πράξη που τέλεσε.

Παράδειγμα: Ο Α, ο οποίος τρέφει εκδικητικά αισθήματα κατά του Γ, βρίσκει ευκαιρία μια μέρα που βρίσκεται καλεσμένος στο σπίτι του, και του καταφέρει ισχυρό χτύπημα στο κεφάλι, αφήνοντάς τον αναίσθητο. Ο Β, ο οποίος ενεργεί άσχετα από τον Α και μπαίνει εκείνη την ώρα στο σπίτι του Γ, εκμεταλλεύεται την κατάσταση και αφαιρεί πολύτιμα αντικείμενα από το σαλόνι. Στο παράδειγμα αυτό δεν τελείται ληστεία από κανέναν **(να θυμίσω εδώ πέρα ότι η ληστεία αποτελείται από παράνομη βία + κλοπή)**. ο Α θα ευθύνεται για την συγκεκριμένη σωματική βλάβη που προκάλεσε στον Γ, ενώ ο Β θα ευθύνεται για κλοπή

4β. Συνήθεις περιπτώσεις παραουτοργίας: Παραουτοργία εξ αμελείας:

Παραδείγματα:

- 1) Οι συνιδιοκτήτες Α και Β λησμονούν συνεχώς να επισκευάσουν την σκεπή της κατοικίας τους, με αποτέλεσμα μια μέρα να αποκολληθεί ένα κεραμίδι και να τραυματίσει τον περαστικό.
- 2) 50 λουόμενοι σε μια πλαζ μένουν “με σταυρωμένα τα χέρια”, κοιτώντας απαθώς ένα παιδί που πνίγεται. Να πα να γαμηθούν

5. Ο κανόνας της περιορισμένης παρακολουθηματικότητας

Ο ΠΚ έχει δομηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε για την ύπαρξη ηθικής αυτουργίας ή συνεργίας να είναι αδιάφορο αν ο άμεσος αυτουργός δρα από αμέλεια, συγγνωστά ή είναι ανίκανος για καταλογισμό. Δηλαδή, η ποινική θέση και συνακόλουθα ο κολασμός των ηθικών αυτουργών/συνεργών εξετάζεται αυτοτελώς κι όχι σε συνάρτηση με τα στοιχεία του αδίκου ή του καταλογισμού που προσάπτονται στον άμεσο αυτουργό της πράξης από την οποία έλκεται η ηθική αυτουργία/συνεργία. Ελπίζω να το κατάλαβες.

6. Έμμεση αυτουργία

Έμμεσος αυτουργός: Αυτός που κυριαρχεί επί της εγκληματικής πράξης, ώστε η εξέλιξή της να βρίσκεται στα χέρια του.

Πρώτη και βασική προϋπόθεση: Για να υπάρχει έμμεση αυτουργία, **πρέπει ο άμεσος αυτουργός να μην τελεί ποινικώς αξιόλογη αδικοπραγία**. τούτο σημαίνει ότι αυτός ο τελευταίος δεν πρέπει να πληροί την αντικειμενική υπόσταση κάποιου εγκλήματος, με άλλα λόγια: δεν πρέπει να τελεί καν κατ’ αρχήν άδικη πράξη. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει **δύο ομάδες** περιπτώσεων:

Α) Όταν ο άμεσος αυτουργός τελεί αυτοβλαπτική πράξη.

π.χ. 1. Ο Α πείθει τον παράφρονα Β να βάλει τέλος στην ζωή του ή να κόψει το χέρι του.

π.χ. 2. Ο κρεοπώλης Α, προκειμένου να τιμωρήσει για κάποια αδεξιότητά του τον Β, μαθητευόμενο στο μαγαζί του, τον υποχρεώνει υπό την απειλή μαχαιριού να καταβροχθίσει ένα ωμό έντερο αρνιού. Ο Β υπακούει και τις επόμενες ώρες αρχίζουν έντονες στομαχικές διαταραχές.

Π.χ. 3 Η νοσοκόμα Β κάνει, κατ' εντολή του ιατρού Α, ένεση στον ασθενή Γ, νομίζοντας ότι πρόκειται για το συνηθισμένο αναλγητικό. Στην πραγματικότητα πρόκειται για θανατηφόρο δηλητήριο που ύστερα από λίγο επιφέρει τον θάνατο του Γ. Ο θεράπων ιατρός Α είχε αλλάξει εν αγνοία της το φάρμακο με δηλητήριο, θέλοντας για δικούς του λόγους να “ξεφορτωθεί” τον ασθενή.

Β) Ο άμεσος αυτουργός δεν έχει την ιδιαίτερη ιδιότητα ή σχέση που θεμελιώνει το αξιόποινο (άρ. 49 παρ. 1 εδ. β')

Ο αστυνομικός Α πείθει τον μυώδη ταχυδρομικό υπάλληλο Β, ο οποίος μπαίνει στο γραφείο του, προκειμένου να του παραδώσει ένα σημαντικό έγγραφο, να ξυλοκοπήσει τον ανακρινόμενο Γ, ούτως ώστε αυτός να “σπάσει” και να ομολογήσει την αξιόποινη πράξη του. (239 ΠΚ)

Ο άμεσος αυτουργός δεν τελεί άδικη πράξη στις παρακάτω περιπτώσεις:

- Λόγω προσταγής
- Λόγω άμυνας ή κατ. Ανάγκης
- Λόγω έλλειψης υποκειμενικού στοιχείου αδίκου

7. Ηθικός αυτουργός

Τιμωρείται ως άμεσος αυτουργός

Αντικειμενική υπόσταση: α) Πρόκληση αποφάσεως από ηθικό αυτουργό

β) Άδικη **πράξη ή παράλειψη** άμεσου αυτουργού

Υποκειμενική υπόσταση: α) Δόλος ηθικού αυτουργού κατά την πρόκληση

β) Δόλος και των δύο κατά την εκτέλεση.

Agent provocateur (Νόθος ηθικός αυτουργός)